



ЎЗБЕКИСТОН - ЯПОНИЯ ЎЗАРО МУНОСАБАТЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ

ЖУРАЕВ САЙФИДДИН

сиёсий фанлар доктори, ТДШИ

Аннотация. Ушбу таҳлилий мақолада Ўзбекистон Япония ҳамкорлигининг шаклланиш тенденциялари, асосий йўналишлари ўзаро муносабатларга таъсир этувчи шарт-шароит ҳамда омилар ўрганилган. Ўзаро ҳамкорликнинг бугунги ҳолати ва истиқболлари очиб берилган. Таҳлилий тадқиқотни амалга оширишда тизимли ёндашув ҳамда мантиқий тарихийлик усулидан фойдаланилди. Бунда Ўзбекистон ва Япония муносабатлари халқаро муносабатлар тизимининг узвий боғланган элементлари сифатида қаралиб, бундай ёндашув Япония Шарқ халқаро муносабатларининг, Ўзбекистон Марказий Осиёдаги халқаро муносабатларнинг етакчи элементи эканлиги икки мамлакат ўзаро муносабатларининг ички ривожланиш қонуниятларини ва истиқболни билишда муҳим аҳамият касб этади.

Икки давлат ҳамкорлигининг ривожланиш динамикасини очиб бериш учун 1992 йилдан шу вақтгача муносабатларнинг мазмуни ва характери мантиқий-тарихий ёндашув орқали очиб берилган. Япониянинг Ўзбекистон билан ҳамкорлигини кенгайтириш манфаатдорлиги масаласи кўрсатилган. Савдо иқтисодий, маданий гуманитар муносабатлар билан бир вақтда Марказий Осиёсини барқарор иқтисодий ривожланган, тинчлик ва ҳамкорлик маконига айлантириш бўйича умумий мақсад йўлидаги амалий ҳаракатлар ҳолати ўрганилган. Қўйилган вазифаларни ечишда Япония Ўзбекистон ҳамкорлигини ифодаловчи илмий фактлар, воқеалар, жараёнлар давлатлар ўртасида тузулган битимлар, англашувлар, шартномалар давлат раҳбарларининг нутқлари, сиёсатчиларнинг қарашлари атрофлича таҳлилий жиҳатдан қайта шиланган.

Таҳлилий тадқиқот натижаларига кўра биринчидан, Япония Ўзбекистоннинг стратегик шериги бўлиб, ўзаро муносабатлар икки давлатнинг таиқи сиёсатда устувор аҳамиятга эга. Икки мамлакат халқлари ўртасидаги алоқалар тарихий характерга эга бўлиб, Осиёдаги халқаро муносабатларда геосиёсий ва геостратегик аҳамиятга эга. Иккинчидан, бугунги кунда Ўзбекистон ва Япония ҳамкорлиги динамик тарзда ривожланиб етуклик ва барқарорлигининг янги босқичига ўтди. Ўзаро муносабатларда 2016 йилдан бошлаб фаол ҳаракат вужудга келди ва турли йўналишдаги ҳамкорликда тизимли, комплекс ёндашув устунлик қилмоқда. Бугунги кунда муносабатларни янада чуқурлаштиришга янги механизмларни излаб топиш ва ишга солишга қулай имкониятлар пайдо бўлмоқда. Бу ҳолат муносабатларнинг янги сифатга кўтарилишига асос бўлади.

Таянч сўз ва иборалар: Ўзбекистон, Япония, ўзаро ҳамкорлик, минтақавий ҳамкорлик, Марказий Осиё.

Аннотация. В аналитической статьи показывается тенденции формирования, основные направления, влияющих факторов и предпосылки на Узбекско - Японские сотрудничества. Также раскрывается состояние и перспективы его развития. Аналитического исследования проведено на основе системного подхода, где Узбекско Японское сотрудничества рассматривается как взаимосвязанные элементы современных международных отношений. Такой подход позволил познанию внутренних закономерности развития международных отношений Азиатском континенте в которых Узбекистан является ведущим элементом в Центральной Азии а Япония на Востоке.

Применении Логико - исторического подхода позволил раскрытии содержания и характер динамика развития двухсторонних отношений. Показано состояние и практические действие, заинтересованности Японии в расширении сотрудничества. Взаимоотношение в сферы торговли, экономике, культурной – гуманитарной сферы способствуют в превращение Центральной Азии стабильно развитой экономического пространства.



В достижение поставленных цель и задачи автор всесторонне аналитически обработал факты, событий, процессов а также выступлений руководителей, политиков имеющих отношений двухстороннего сотрудничества между Узбекистаном и Японией. Проанализировано содержание соглашений, договоров, меморандимов подписанных между двумя странами.

Результаты аналитического исследования показывает, что во первых, Япония является стратегическим партнером Узбекистана. Это определяет приоритетность и роль во взаимоотношениях. Двухсторонние связи носит исторический характер, имеет геополитический и геостратегические значения в международных отношениях в Азиатском регионе. Во вторых, двухсторонние сотрудничества постепенно развивается и переросло нового стабильного этапа способствующих появления нового уровня отношений.

Эффективное использование её незатронутых потенциала Японии который содействуют в социального - экономическом развитии государств Центральной Азии в дальнейшем способствуют интеграции региона в систему торгового – экономических и транспортных систем мира. В свою очередь эти процессы требуют проведения системных и стратегических исследований которые выявляет и определяют перспективы развития двухсторонних и многосторонних отношений между Узбекистаном и Японией.

Опорные слова и выражения: *Узбекистан, Япония, взаимоотношений, регионального сотрудничества. Центральная Азия.*

Annotation. *The analytical article determines the formation of trends, the main directions, prerequisites and factors that influence on the Uzbek-Japanese cooperation. The condition and prospects of its development are also revealed. An analytical study based on a systematic approach, where Uzbek-Japanese cooperation is considered as interconnected elements of modern international relations. This approach allowed to perceive the internal laws of the development of international relations of the Asian continent in which Uzbekistan is the leading element in Central Asia and Japan in the East.*

The application of the logical-historical approach gave a chance to disclose the content, nature and of dynamics of development of bilateral relations. Depicted the condition and practical action, Japan's interests in expanding cooperation. Relations in the spheres of trade, economy, the cultural and humanitarian contribute to the transformation of Central Asia into a stable developed economic space.

In order to achieve the goals and objectives, the author thoroughly analytically processed the facts, events, processes, as well as the speeches of leaders, politicians who have effect on bilateral relations between Uzbekistan and Japan. The content of agreements, treaties, memorandums signed between the two countries is analyzed.

The results of an analytical study show that, firstly, Japan is a strategic partner of Uzbekistan. This determines the priority and role in the relationships. There exist historical bilateral ties which have geopolitical and geostrategic meanings in international relationships in the Asian region. Secondly, bilateral cooperation is developing gradually and growing into a new stable stage which contributing to the emergence of a new level of relationships.

The effective use of untouched potential of Japan, which contribute to the social and economic development of Central Asian states, will further contribute to the integration of the region into the system of trade, economic and transport of the world. In addition, these processes require systematic and strategic researches that identify and determine the prospects for the development of bilateral and multilateral relationships between Uzbekistan and Japan.

Keywords and expressions: *Uzbekistan, Japan, relationships, regional cooperation, Central Asia*

Кириш. *Ушбу таҳлилий тадқиқотнинг мақсади Ўзбекистон Япония ҳамкорлигининг шаклланишиш тенденцияларини, асосий йўналишлари ва ўзаро муносабатларга таъсир этувчи шарт-шароит, омилларни ўрганиш, ўзаро ҳамкорликни бугунги ҳолати ва истикболларини очиб беришдан иборат. Бугунги кунда Ўзбекистон Япония муносабатлари ўзининг янги, самарали босқичига кириб бормокда, ўз навбатида ушбу жараёнларни таҳлил*



этиш зарурияти ошиб бормокда. Бунин кейинги йилларда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев томонидан амалга оширилаётган ва дастлабки натижалари кўзга ташланаётган ва бир вақтнинг ўзида янги вазифалар ва истикболлар пайдо бўлаётган ички ва ташқи сиёсатининг айниқса Марказий Осиёни ривожланиб боровчи тинч иқтисодий маконга айлантириш бўйича сиёсатининг мазмуни, ҳолати ва ривожланиш тенденциялари билан боғлиқ жараёнлар белгилаб бормокда. Биринчидан, Ўзбекистон ташқи сиёсати туфайли Марказий Осиёда вужудга келган янги сиёсий реалликдан турли соҳадаги ҳамкорликни ривожлантириш имкониятлари ва ундан самарали фойдаланиш зарурияти ортиб бормокда. Иккинчидан, Япониянинг замонавий ҳалқаро муносабатлардаги ўрни ва аҳамиятининг жадал суръатлар билан ошиб бориши, иқтисодиётининг кескин ривожланиши ва илмий, ахборот-технологик жиҳатдан дунёнинг етакчи давлатларидан бирига айланиши ва бу билан боғлиқ ҳалқаро миқёсда айниқса Шарқда ҳамкорликни кенгайтириш ва чуқурлаштириш масаласи вужудга келмокда. Учинчидан, ҳалқаро муносабатларда янги трендларнинг вужудга келиши, бу жараёнларнинг Япония ва Ўзбекистон учун аҳамияти, ўзаро ҳамкорликнинг мавжуд ҳолати, вазиятларини таҳлил этиш, муносабатларнинг янги қирраларини ўрганиш зарурияти ўта муҳим вазифа бўлиб қолмокда.

Ўзбекистон ва Япония муносабатлари тарих фанлари доирасида фундаментал тадқиқ этиш ўзининг ривожланган тажрибасига ва натижаларига эга лекин тизимли усул, таҳлилий аналитик жиҳатдан ўрганиш дастлабки босқичда турибди. Бу борадаги тадқиқотлар Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Стратегик ва минтақалараро тадқиқотлар институти, Ташқи ишлар вазирлиги тузулмаларида, Тошкент давлат шарқшунослик институтида олиб борилмокда. Таҳлилий тадқиқотни амалга оширишда тизимли ёндашув ҳамда мантикий тарихийлик усулидан фойдаланилди. Бунда Ўзбекистон ва Япония муносабатлари ҳалқаро муносабатлар тизимининг узвий боғланган элементи сифатида кўрилиб, бундай ёндашув Япония Шарқ ҳалқаро муносабатларининг, Ўзбекистон Марказий Осиёдаги ҳалқаро муносабатларнинг етакчи субъекти эканлиги, икки мамлакат ўзаро муносабатларининг ички ривожланиш қонуниятларини ва истикболини таҳлил этишда муҳим аҳамият касб этади. Икки давлат ҳамкорлигининг ривожланиш динамикасини очиб бериш учун 1992 йилдан шу вақтгача муносабатларнинг мазмуни ва характери мантикий-тарихий ёндашув орқали очиб берилган, айниқса Япониянинг Ўзбекистон билан ҳамкорлигини кенгайтириш манфаатдорлиги масаласи кўтарилган. Бунин савдо-иқтисодий, маданий гуманитар муносабатлар билан бир вақтда Марказий Осиёсини барқарор иқтисодий ривожланган, тинчлик ва ҳамкорлик маконига айлантириш бўйича умумий мақсад йўлидаги амалий ҳаракатлари ҳолати ўрганилган. Қўйилган вазифаларни ечичишда Япония ва Ўзбекистон ҳамкорлигини ифодаловчи илмий фактлар, воқеалар, жараёнлар, давлатлар ўртасида тузулган битимлар, англашув ва шартномалар, давлат раҳбарларининг нутқлари, сиёсатчиларнинг қарашлари атрофлича таҳлилий жиҳатдан қайта тадқиқ этилган.

Таҳлилий тадқиқот натижаларига кўра, биринчидан, Япония Ўзбекистоннинг стратегик шериги бўлиб, ўзаро муносабатлар ташқи сиёсатда устувор аҳамиятга эга. Икки мамлакат халқлари ўртасидаги алоқалар тарихий геосиёсий ва геостратегик аҳамиятга эга. Иккинчидан, Ўзбекистон ва Япония ҳамкорлиги динамик тарзда ривожланиб етуклик ва барқарорликнинг янги босқичига ўтди. Ўзаро муносабатларда 2016 йилдан бошлаб фаол ҳаракат вужудга келди ва турли йўналишдаги ҳамкорликда тизимли, комплекс ёндашув устунлик қилмокда. Бугунги кунда муносабатларни янада чуқурлаштиришнинг янги механизмларини излаб топиш ва ишга солишга қулай имкониятлар пайдо бўлмокда. Бу ҳолат муносабатларнинг янги сифатга кўтарилишига асос бўлади.



Марказий Осиё минтақаси мамлакатларининг ижтимоий-иқтисодий ривожланишига катта ҳисса қўшаётган Япония билан ҳамкорлик бундан кейин ҳам кенг салоҳиятдан самарали фойдаланиш, жаҳоннинг савдо-иқтисод ва транспорт алоқалари тизимига янада кўпроқ интеграциялашувига хизмат қилади. Шунингдек, ушбу жараёнлар Марказий Осиё давлатларининг ўaro алоқаларининг ривожланиш истиқболларини аниқлайдиган, мавжуд муаммо ва вужудга келадиган тўсиқларни тизимли, стратегик таҳлилини ташкил этиш долбзарб вазифага айланмоқда.

Ўзарo сиёсий муносабатлар динамикаси

Япония Ўзбекистоннинг стратегик шериги бўлиб, ўзарo муносабатлар ташки сиёсатда устувор аҳамиятга эга. Икки мамлакат халқлари ўртасидаги алоқалар тарихий аҳамиятга эга ва бугунги кунда Япония ва Ўзбекистон ўртасидаги ўзарo алоқаларнинг муҳим омили бўлиб қолмоқда. Кўплаб японияликлар Марказий Осиёни Буюк Ипак йўли билан боғлаб турувчи кўприк сифатида тушунишади. Ўзбекистоннинг фахрий фуқороси Икуо Хирами «Агар Япония, будда маданиятининг шарқдаги ўлкаси бўлса унинг ғарбдаги ўлкаси қадимги Ўзбекистон ерларидир», дея таъкидлайди. Япония парламентининг Ўзбекистон билан дўстлик лигаси раиси, Бош вазир ўринбосари, Япония молия вазири Тарo Асонинг сўзларига кўра «Мамлакатларимиз ўртасида чуқур тарихий илдизларга эга анъанавий яқин алоқалар ўрнатилган. Ўзбекистон Буюк Ипак йўлининг марказлари ва қадимий цивилизация бешикларидан бири. Бугун Ўзбекистонда Президент Шавкат Мирзиёевнинг оқилона раҳнамолигида иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ва ижтимоий соҳаларда туб ислохотлар амалга оширилмоқда».¹

1992 йил 26 январда Япония ва Ўзбекистон Республикаси ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилди. 1993 йил январда Япониянинг Тошкентдаги элчихонаси, 1996 йил февралда эса Ўзбекистон Республикасининг Токиодаги элчихонаси очилди. Ўзбекистон-Япония муносабатлари 2002 йил 29 июлдаги «Дўстлик, стратегик шериклик ва ҳамкорлик тўғрисида» ги қўшма баёнот, шунингдек, 2015 йил 25 октябрдаги «Стратегик шерикликни чуқурлаштириш ва кенгайтириш тўғрисида» ги қўшма баёнот асосида ривожланмоқда.² 2004 йил август ойида ташки ишлар вазири Кавагучи хоним Марказий Осиё минтақасининг тўрт мамлакатига ташриф буюрди. Кавагучи хоним ташриф буюрган тўрт давлат ичида биринчи бўлиб Ўзбекистонда Марказий Осиё + Япония мулоқоти ғоясини ўз ичига олган Марказий Осиё бўйича янги сиёсатни ифода этувчи нутқ сўзлади. 2006 йил август ойида Япония Бош вазири жанoб Коидзуми Япония Бош вазири сифатида Ўзбекистон Республикасига биринчи расмий ташрифини амалга оширди.³ 2015 йилнинг октябрида Япониянинг бош вазирлари С.Абэ Ўзбекистонга ташриф буюрди.

Ўзбекистон биринчи президентининг 2011 йил 8-10 февралдаги Японияга ташрифи давомида 22 та ҳужжат имзоланди. Япония бош вазири С.Абэ Ўзбекистонга 24-26 ноябрдаги ташрифи натижасида қўшма баёнот, ташки ишлар вазирликлари ўртасида ҳамкорлик дастури шунингдек савдо иқтисодий, инвестицион, технологик, молиявий ва молиявий-техник соҳада ҳамкорликка оид қиймати 8,5 миллиард доллардан ортиқ 21 та ҳужжат имзоланди.⁴ Шунингдек, 2002 йилдан бошлаб ташки ишлар идоралари ўртасида мунтазам сиёсий маслаҳатлар ўтказилиб келинмоқда.

¹ The Japan News: "Ўзбекистон – Япониянинг Марказий Осиёдаги асосий ҳамкори" 2018.08.31

² <https://mfa.uz/ru/cooperation/countries/61/?INVERT=Y>

³ <https://mfa.uz/ru/cooperation/countries/61/>

⁴ <https://mfa.uz/ru/cooperation/countries/61/>



Икки томонлама муносабатлар динамикасида Япониянинг ташаббуси билан минтақа давлатлари билан алоқаларни чуқурлаштириш мақсадида ташкил этилган «Марказий Осиё + Япония» механизми доирасидаги ҳамкорлик муҳим аҳамият касб этмоқда. 2004 йил 28 августда Япония ва Марказий Осиё ташқи ишлар вазирларининг Остона шаҳридаги биринчи учрашуви ҳамда "Марказий Осиё ва Япония ўртасидаги диалог" йиғилиши бўлиб ўтди. Учрашув давомида улар Марказий Осиё ва Япония ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларини янада мустаҳкамлаш ва чуқурлаштириш йўллари муҳокама қилдилар ва қўшма баёнот қабул қилинди.¹

Учрашувда Марказий Осиёда тинчлик ва барқарорлик нафақат Евросиёнинг барқарорлиги ва гуллаб-яшнаши, балки халқаро ҳамжамият учун ҳам муҳим аҳамиятга эга эканлигини тан олишди. Ушбу эътирофга асосланиб, тарихий ва маданий алоқаларни ҳисобга олган ҳолда Япония ва Марказий Осиё ўртасидаги муносабатларни янада мустаҳкамлаш масалалари муҳокама қилинди.

Мулоқотлар давомида Марказий Осиё минтақасининг барқарорлиги ва ривожланишига йўналтирилган минтақалараро ҳамкорликнинг муҳимлигини муҳокама қилдилар. Марказий Осиё мамлакатлари минтақалараро ҳамкорлик учун барқарор қадамлар ташлашга тайёр эканликларини билдиришди, Япония эса бундай ҳаракатларни қўллаб-қувватлашга ва амалий қўмак беришга тайёрлигини билдирди. Япония бундай мақсадни намойиш этувчи чора сифатида, кейинги уч йил ичида Марказий Осиё мамлакатларидан жами 1000 дан ортиқ стажёрларни қабул қилишини эълон қилди.

Бундан ташқари, учрашув давомида Япония ва Марказий Осиё ўртасидаги халқаро майдонда ҳамкорлик масалалари муҳокама қилинди. Улар Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ислоҳоти, атроф-муҳит, Жаҳон савдо ташкилоти (ЖСТ) ва инсон ҳавфсизлиги каби масалалар юзасидан фикр алмашдилар.

Шундан бери учрашувлар доимий характер касб этиб келмоқда. Марказий Осиё давлатларининг еттинчи учрашуви 2019 йилнинг 18 майида Душанбе шаҳрида бўлиб ўтди, учрашув якунига кўра биргаликдаги баёнот қабул қилиниб, унда Марказий Осиё + Япония форматининг бугунги ҳолати кўрсатилиб ўзаро ҳамкорликнинг истикболли йўналишлари белгилаб олинди. Шуни айтиш керакки, кейинги 15 йил давомида ушбу формат Марказий Осиё давлатларининг Япония билан иқтисодий, транспорт, энергетика, туризм, таълим, маданий, ва бошқа соҳалардаги ўзаро алоқаларнинг "муҳокама майдони"га айланди. Ўзбекистон томонининг эътирофига кўра кейинги йилларда Маркий Осиё давлатлари раҳбарларининг сиёсий иродаси ҳамда томонларнинг биргаликдаги ҳаракати натижасида минтақада ишонч ва яхши қўшничиликка асосланган янги сиёсий муҳит шаклланди. Ўз навбатида бу ҳолат Марказий Осиё + Япония формати доирасида ўзаро ҳамкорликни ривожланиши учун янги имкониятларни беради.² Ушбу мулоқотнинг ўтказилиши Япония ва Марказий Осиё мамлакатлари ўртасидаги муносабатлар янги босқичга кўтарилганидан далолат беради.

Ўзбекистон ва Япония халқаро ташкилотлар доирасида ҳам самарали ҳамкорлик қилиб келмоқда. Глобал ва минтақавий аҳамиятга молик долзарб масалалар бўйича томонларнинг позициялари ўхшаш ва яқин. Ўзбекистон Япониянинг минтақавий ва халқаро ҳавфсизликни мустаҳкамлаш, ядро қуролини тарқатмаслик ва атроф-муҳитни ҳимоя қилиш борасидаги

¹ https://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/page6e_000187.html

² 18 мая 2019 <https://mfa.uz/ru/press/news/2019/05/19113/> Делегация Узбекистана приняла участие в министерской встрече диалога «Центральная Азия + Япония»



ташаббусларини ва Япониянинг БМТ Хавфсизлик Кенгашига доимий аъзолигига номзодлигини қўллаб-қувватлайди. Япония Ўзбекистон илгари сурган Марказий Осиёда ядро қуролидан холи зонани яратиш борасидаги ташаббусини қўллаб-қувватлайди, Ўзбекистоннинг ҳар қандай ҳарбий-сиёсий блокларга қўшилмаслик, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик ва можароларни тинч йўл билан ҳал етиш тамойилларига асосланган ташқи сиёсатини қўллаб-қувватлаб келмоқда.

Япония ҳукумати БМТ Бош ассамблеясининг Марказий Осиё бўйича резолюциясини (2018 йил) қабул қилинишини қўллаб-қувватлагани муҳим ааҳамиятга эга бўлди. “Хужжат Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг ўтган йили ноябрь ойида Самарқанд конференциясида эълон қилган ташаббуси амалга оширилишини англатади. Маълумки, Марказий Осиё бой минерал ресурсларга эга. Бундан ташқари, у Евросиёнинг муҳим нуктасида жойлашган бўлиб, Россия, Хитой, Жанубий Осиё ва Яқин Шарқни бир-бири билан боғлайди. Марказий Осиёнинг тинчлиги, барқарорлиги ва гуллаб-яшнаши бутун сайёрамиз микёсига таъсир қилади. Шу нуктаи назардан, Президент Шавкат Мирзиёев бошчилигидаги Ўзбекистон дипломатиясининг қўшни давлатлар билан алоқаларни мустаҳкамлашга қаратилган фаол саъй-ҳаракатларни олқишлаш ва қўллаб-қувватлаш мумкин”.

Ижобий динамика парламентлараро муносабатларга ҳам хосдир. Япониянинг қонун чиқарувчи органида “Ўзбекистон билан Япон парламенти дўстлик лигаси” ва “Ўзбекистон—Япония демократик партияси” Дўстлик лигаси тузилган. Ўз навбатида, республикамізда парламентлараро гуруҳ “Олий Мажлис—Япония парламенти” фаолият кўрсатмоқда.

Ўзбекистонга ва Японияга расмий ташрифлар икки томонлама савдо-иқтисодий, инвестициявий ва молиявий алоқаларни ривожлантиришга кучли туртки берди, сиёсий ҳамкорликни фаоллаштирди ва стратегик ҳамкорликни янги амалий мазмун билан тўлдирди, давлатларимиз ўртасидаги илмий-техникавий ва маданий-гуманитар муносабатларни янги босқичга кўтарди. Барча соҳаларда ўзаро манфаатли ҳамкорликнинг барқарор тенденциялари шаклланди. Шундай қилиб, турли хил алмашинувлар тобора ривожланиб, мамлакатларимиз ўртасидаги стратегик шерикликни янада чуқурлаштириш ва кенгайтиришга хизмат қилмоқда.

Савдо иқтисодий ҳамкорлик истиқболлари

Япония анъанавий равишда Ўзбекистоннинг муҳим иқтисодий шерикларидан бири ва йирик инвесторлардан бири ҳисобланади. Савдо соҳасида мамлакатлар ўртасида энг кўп қулайлик яратиш тартиби амал қилади. Савдо-иқтисодий алоқаларни ривожлантириш мақсадида ҳукуматлараро учрашувлар мунтазам ўтказиб келинмоқда. Бу эса ўз навбатида иқтисодий ҳамкорлик бўйича Ўзбекистон-Япония ва Япония-Ўзбекистон қўмиталари эришилган келишувларни амалга оширишда, янги имкониятларни қидиришда ва қўшма лойиҳаларни ишлаб чиқишда муҳим рол ўйнайди. Бугунги кунда Япония Ўзбекистон иқтисодиётидаги ишбилармон ва жамоат доиралари ўртасида алоқаларни ўрнатиш, бепул ва техник ёрдам кўрсатишга Япония халқаро ҳамкорлик агентлиги (ЈІСА) ва Япония ташқи савдо ташкилоти (JETRO) ёрдам бермоқда.¹

Бугунги кунда Ўзбекистон учун Япония молиявий техник ёрдамнинг умумий қиймати 4,1 миллиард доллардан ошиб кетди. Бу маблағлар ёрдамида соғлиқни сақлаш, таълим, энергетика транспорт, телекоммуникация каби бошқа соҳаларда ижтимоий аҳмиятга эга лойиҳалар амалга оширилди.

Ҳозирги кунда "Қарши-Термиз темир йўл тармоғини электрлаштириш", "Навоий ИЭСни кенгайтириш", "Талимаржон ИЭСни модернизация қилиш", "Тўрақўрғон ИЭСни қуриш",

¹ <https://www.uzdaily.uz/ru/post/38710.31/07/2018>



"Электр энергетикаси салоҳиятини ошириш" ва "Аму-Бухоро машина каналлари тизimini тиклаш" лойиҳалари амалга оширилмоқда.

2018 йилнинг январь–сентябрь довомида икки давлат ўртасидаги савдо обороти 300 млн долларни ташкил этди. Бугунги кунда мамлакатамизда нефт-газ, нефть кимёси, кимё соҳалари, энергетик қурилмалар, савдо операциялари, машинасозлик, транспорт логистика соҳаларида Япония инвестицияси иштирокида 17 та, шундан 7 таси соф Япония капиталдан иборат корхоналар фаолият юритмоқда.¹

Кейинги йилларда туризм соҳасида анча силжишлар юз берди. Ўзбекистон японлар учун умр бўйи камида бир марта ташриф буюришни истайдиган жой. Японияликлар Ўзбекистонни Буюк Ипак Йўлининг бой маданий меъросига эга, қадимий шаҳарлар сифатида кўрадилар. Бу ҳолатлар туризмни ривожлантиришга муҳим туртки булмоқда. Ўзбекистоннинг Япониядаги элчихонаси Япониянинг йирик сайёҳлик ассоциациялари ва компаниялари – Япония сайёҳлик агентликлари уюшмаси (ЖАТА), Япония сайёҳлик агентликлари ассоциацияси (ANTA), JTB, H.I.S., Hankyu International, Жаҳон ҳаво-денгиз хизмати, Club Tourism, NTA каби ташкилотлар билан биргаликда келишувга эришди. 2019 йилнинг мартдан ноябригача Япониянинг йирик шаҳарларидан Самарқандга 22 та чартер рейси ташлик қилинади.² Таъкидлаш жоизки, 2018 йилда мамлакатимизнинг Япониядаги элчихонаси ва "Ўзбекистон ҳаво йўллари"нинг Токиодаги ваколатхонаси йирик япон сайёҳлик компаниялари билан биргаликда 3,5 минг япониялик сайёҳлар учун Ўзбекистонга 15 та чартер рейсларини ташкиллаштирган эди. 2018 йилда Ўзбекистонга ташриф буюрган японияликлар — 17,2 минг (0,3 фоиз) билан юқори ўринларни банд этди.³ Икки томонлама туризмни ривожлантириш учун, 2018 йил февраль ойидан бошлаб Ўзбекистон ҳукумати 39 та давлат фуқаролари учун туристик виза олиш тартибини соддалаштирди. Бундан ташқари, 7 мамлакат, шу жумладан Япония аҳолиси 30 кунгача визасиз Ўзбекистонда бўлишлари мумкин. Ўзаро ҳамкорлик натижаси ўлароқ 2018 йилда Япониянинг турли шаҳарларидан тўғридан-тўғри Самарқанд шаҳрига 15 та чартер рейси ташкил этилди, натижада Ўзбекистонга биринчи марта келган Япония фуқаролари сони 16 минг кишидан ошди.

Япония томони эса Ўзбекистон фуқаролик паспортига эга бўлган шахслар томонидан Японияга қисқа муддатли виза (90 кундан ошмаган муддатга) олиш учун ариза бериш тартибининг соддалаштирилгани тартибни жорий этди:

1) ишбилармонлик мақсадлари билан боғлиқ бўлган, маданият ва интеллектуал меҳнат арборлари учун сафар қилиш соҳаларини кенгайтириш. Фуқаро айти шу виза билан Японияга қайта ташриф буюрганда ундан туристик мақсадларда ҳамда қариндош ва танишларини зиёрат қилиш мақсадларида фойдаланиши мумкин;

2) давлат ташкилотлари, Япония фонд бозорларида рўйхатга олинган ташкилотлар томонидан молиялаштирилдиган компаниялар ходимларига ҳамда Японияга аввал ҳам ташриф буюрган аризачиларнинг кўп марталик қисқа муддатли визалари амал қилиш муддатини уч йилдан беш йилга узайтириш;

3) бир марталик қисқа муддатли виза олиш учун ариза билан мурожаат қилинганда қафолатлаш тизimini бекор қилиш.⁴

¹ UzDaily.uz Ўзбекистон ва Япония подписали несколько документов 31.10.2018)

² Тошкент, Ўзбекистон UzDaily.uz

³ Жаҳон ИА, 2018.09.24

⁴ Япония визасини олиш учун мурожаат қилиш жараёни соддалаштирилди Тошкент, Ўзбекистон (UzDaily.uz) 19/06/2017 14:28



Маданий ва гуманитар алоқалар

Ўзбекистон ва Япония бошқа соҳалар қатори маданий-гуманитар ҳамкорликни ҳам изчил кенгайтирмоқда. Маданий ва гуманитар алоқалар икки давлат ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлашда муҳим аҳамият касб этади. “Ривожланишга расмий ёрдам” дастури доирасида ва Япония халқаро ҳамкорлик агентлиги (ЈСА) орқали ижтимоий-иқтисодий ва маданий соҳаларда қатор лойиҳалар амалга оширилмоқда. Японияда Ўзбекистон маданияти ва кино кунлари ўтказилмоқда. Кунчиқар мамлакат ижодкорлари мамлакатимизда ўтказилаётган халқаро форумларда, хусусан, “Шарқ тароналари” халқаро мусиқа фестивалида фаол иштирок этмоқдалар.¹ Илм-фан ва таълим соҳасидаги шериклик ҳам фаоллашмоқда. 2000 йил октябрь ойидаги Ўзбекистон ва Япония ҳукуматлари ўртасидаги келишув доирасида ташкил этилган Ўзбек-япон маркази кадрлар малакасини оширишга, Ўзбекистон-Япония ва Япония-Ўзбекистон дўстлик жамиятлари – халқларимиз ўртасидаги дўстлик ришталарини мустаҳкамлашга муносиб ҳисса қўшмоқда.

Ўзбек-япон марказида кадрлар малакасини оширишга, Ўзбекистонда япон тилини, маданияти ва санъатини ўрганишга, Японияда эса – ўзбек тилини, халқимизнинг тарихи ва маданиятини ўрганишга қизиқиш кучаймоқда. 2015 йилдан бошлаб Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари Университетида япон тили ўрганилмоқда. Шунингдек, Тошкент давлат шарқшунослик институтида Япониянинг тарихи, маданияти, иқтисодёти, сиёсатини ўрганиш ва ушбу соҳада кадрлар тайёрлаш йўлга қўйилган.

2004 йилда Токиода шоир ва мутафаккир Алишер Навоий ҳайкали очилгани Тошкентда Япон боғи барпо этилгани, шунингдек, Ўзбекистон Бадий академиясининг халқаро маданият саройига япониялик олим ва rassom Икуо Хираяма номининг берилиши халқларимизнинг маданий яқинлигини намоён этиши.²

Япониялик олим ва rassom Икуо Хираяма ўз расмларида Самарқанд, Бухоро каби қадимий шаҳарларимизнинг бетакрор ёдгорликларини, мўл-кўл бозорларимизни, қулай шаҳар ва қишлоқларимизни, меҳнатсевар юртдошларимизнинг тасвирларини акс эттирган. Шу муносабат билан Тошкентда ушбу олим ва rassom хотирасига бағишлаб Ўзбекистон Бадий академиясида Икуо Хираяма халқаро маданият саройи очилди.

Машҳур археолог Кюзо Като ўзбек халқининг тарихий маданий меъросини ўрганиш, икки томонлама муносабатларни ривожлантиришга улкан ҳисса қўшган. Унинг кўплаб асарлари Буюк Ипак йўлини, қадимий Бақтрия давлатини ўрганишга бағишланган эди. У Мирзо Улуғбек, Бобур ва бошқа буюк аجدодларимиз асарларини япон тилига таржима қилган. Шу муносабат билан Кюзо Като давлатимизнинг олий мукофоти - “Дўстлик” ордени билан мукофотланган.³ “Ўзбекистон - Япония” ва “Япония - Ўзбекистон” дўстлик жамияти халқларимиз ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлашга муносиб ҳисса қўшмоқда.⁴

Таълим соҳасидаги ҳамкорлик ўзига хос равишда ривожланиб бормоқда. Жорий йилда кичик ҳажмдаги беғараз ёрдам лойиҳалар доирасида Япония ҳукумати 673525 доллар ҳажмидаги грантларни ажратди. Умуман 1995 йилдан бери бу йўналишда Япония ҳукумати

¹ Ёдгоров Э. Генеральный секретарь Всемирной туристской организации побывал в Бухаре «Народное Слово» от 30 август 2017г).

² Хидоятгов Б., Хасанов Г. «Шарқ тароналари» сближает народы и культуры «Народное Слово» от 29 август 2017г.

³ <http://interkomitet.uz/uzbekistan-japonija-narodnaja-diplomatija-v-ukreplenii-druzhestvennyh-svjazej-mezhdu-narodami/> Ўзбекистон – Япония: Народная дипломатия в укреплении дружественных связей между народами.

⁴ <https://gtm.uz/news/politika/uzbekistan-i-yaponiya-budut-narashchivat-sotrudnichestvo09.07.2019> Ўзбекистон и Япония будут наращивать сотрудничество.



Ўзбекистонда соғлиқни сақлаш, таълим, маҳаллий бошқарув органлари учун 383 та лойиҳа доирасида 27 282 729 доллар миқдоридаги маблағ ажратди.¹ Шунингдек, 2019 йил 28 август куни Ўзбекистон Республикаси Ташқи Савдо ва Инвестиция Вазирлигида Япония ҳукумати бегараз ёрдам дастури доирасида алмашув нотаси имзоланди. Лойиҳа доирасида Кадрлар таёрлаш учун стипендиялар ажратиш (JDS) 263 млн. иен. (таҳминан 2,48 млн. АҚШ доллари). JDS лойиҳаси ёш давлат хизматчиларига Япония ОТМларида магистр ва доктор даражаларини олишни молиялаштириб келмоқда. Бу алмашув ноталарига мувофиқ 2020 йилда 15 нафар магистр ва 2 докторантни Японияда ўқитиш мўлжалланган. Ушбу лойиҳа ўзбекистонлик мутахассисларнинг профессионал билимлар олишига, келажақда уларнинг Ўзбекистон иқтисодиёти ва жамият ривожига қўшишида, Япония бўйича тушунчаларни чуқурлаштиришга ва икки давлат ўртасидаги дўстона муносабатларни ривожлантиришга катта ҳисса қўшади.² Бугунги кунда олий таълим соҳасида Япония билан ҳамкорлик касбий таълимни ривожлантириш, академик алмашинув, мутахассисларнинг касбий малака ва маҳоратини ошириш каби йўналишларни қамраб олган. Ўзбекистон Марказий Осиё минтақасида ўзининг географик жойлашуви, демографияси билан ажралиб туради, – дейди Япония Парламенти Вакиллар палатаси депутати, Япония таълим, маданият, спорт, фан ва технологиялар вазирининг парламент ўринбосари Хироюки Накамура. Япониянинг Нагоя университети президенти Мацуо Сейитининг қайд этишича, аҳолисининг аксариятини ёшлар ташкил этадиган Ўзбекистон билан ҳамкорлик муҳим аҳамиятга эга. Ушбу анжуман академик алмашинув, университетларaro алоқаларни кенгайтиришда янги имкониятлар эшигини очади.³

Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университетида Ўзбекистон олий таълим муассасалари орасида ягона бўлган ўқув медиа-маркази очилди. Умумий қиймати 1,6 миллион долларни ташкил этадиган ушбу марказга 2017 йилнинг 6 декабрда имзоланган Ўзбекистон Республикаси ҳамда Япония ҳукуматлари ўртасида “Тошкент ахборот технологиялари университетининг ўқув медиа-маркази фаолиятини ташкил этиш тўғрисида” ги ноталар алмашинуви ва грант келишувига қўра асос солинди.⁴

Хулоса. Шундай қилиб, Ўзбекистон ва Япония сиёсий, савдо-иқтисодий, маданий-гуманитар соҳалардаги ҳамкорлиги динамик тарзда ривожланиб бормоқда ва амалий касб этмоқда. Бугунги кунда икки мамлакат ўртасидаги муносабатлар етуқлик ва барқарорликнинг янги босқичига ўтди. Томонларнинг биргаликдаги саъй-ҳаракатлари туфайли икки давлат халқлари фаровонлиги йўлида узоқ муддатли ва кўп қиррали ҳамкорликни вужудга келишига асослар яратилди.

Ўзаро муносабатларда 2016 йилдан бошлаб фаол ҳаракат вужудга келди ва турли йўналишдаги ҳамкорликда тизимли, комплекс ёндашув устунлик қилмоқда. Бугунги кунда муносабатларни янада чуқурлаштиришга янги механизмларни кидириб топиш ва ишга солишга қулай имкониятлар пайдо бўлмоқда.

Марказий Осиё давлатларининг Япония билан ўзаро ҳамкорлигининг бундан кейинги чуқурлашувига Ўзбекистоннинг фаол ташқи сиёсати туфайли минтақадаги ўзаро яқинлашиш ва умумий манфаатларга эришиш йўлида тўсиқларнинг олиб ташланиши – савдо, инвестиция, транспорт-коммуникация, кооперацион ишлаб чиқариш ва маданий-гуманитар

¹ 06/03/2019 01:30. Тошкент, Ўзбекистон (UzDaily.uz)

² https://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/page6e_000187.html

³ Ўзбекистон ва Япония: таълим соҳасида ҳамкорлик бўйича мулоқот. ЎзА 08.07.2019

⁴ Япония технологияси асосида замонавий ўқув медиа-маркази ташкил этилди. ЎзА 08.11.2019



алоқалар, чегара орқали ва минтақалараро ҳамкорлик, хавфсизликни таъминлаш ва замонавий хавф-хатар ва таҳдидларга биргаликда қарши курашиш соҳасидаги ҳамкорлик ҳолатини белгилаб беради.

Марказий Осиё минтақаси мамлакатларининг ижтимоий-иқтисодий ривожланишига катта ҳисса қўшаётган Япония билан ҳамкорлик бундан кейин ҳам ишга солинмаган имкониятлардан самарали фойдаланиш, жаҳоннинг савдо-иқтисодий ва транспорт алоқалари тизимига янада кўпроқ интеграциялашувига хизмат қилади. Шунингдек, ушбу жараёнлар Марказий Осиё давлатларининг ўзаро алоқаларини ривожланиш истикболларини белгилайдиган, Япониянинг юксак технологик характердаги корхоналарини Марказий Осиёга, жумладан, Ўзбекистонда ташкил этишни таъминлайди. Япония инвестицияларини бир неча баробар ошириш ва бу жараёнда вужудга келадиган тўсиқларни тизимли, стратегик таҳлилини унинг ташкилий, ҳуқуқий, иқтисодий, ахборот-технологик механизмларини шакллантириш долзарб вазифага айланмоқда.



ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖНОЙ ПОЛИТИКИ: ОПЫТ ЯПОНИИ И УЗБЕКИСТАНА

САЙДАЛИЕВА НИГОРА

кандидат философских наук, ТГИВ

НАЗИРОВ МУХТОР

исследователь, ТГИВ



Аннотация. *Общественно-политическая активность молодёжи – это индикатор процессов, происходящих в современном обществе. Так как молодое поколение является основным мобилизационным ресурсом общества, которое определяет будущее государства. Данная статья посвящена молодёжной политике, международным правовым документам разработанным ООН, возрастающей актуальности данного вопроса в связи с углублением глобализационных процессов и вытекающих из неё опасностей и вызовов охватывающий все страны, решения которых невозможно без активного участия молодёжи, вопрос который всегда стоит одним из приоритетных задач международного сообщества и в частности ООН. Рассматриваются международно-правовые документы, регламентирующие молодёжную сферу, так как данный вопрос с середины XX века является объектом государственной политики более 130 стран мира.*

В том, каким образом государство организует свою молодёжную политику, выделяются две модели – европейскую и англосаксонскую. Европейская модель основана на ведущей роли государства в сфере молодёжной политики. В этой модели также четко определены приоритеты, цели, задачи и ожидаемые результаты. Для англосаксонской модели присущ подход поддержки исключительно добровольческой деятельности и молодёжных организаций без системного участия государственных органов в реализации молодёжной политики.

В статье проанализированы опыт молодёжной политики Японии и Узбекистана, отмечаются общности и особенности подходов решению проблем и задач данной темы.

Отмечается, что социально-политическая система Японии, в отличие от большинства развитых стран мира, на протяжении десятков лет позволяет правительству этой страны избежать крупных социальных потрясений и кризисов социальных институтов. Это, в свою оче-